

Кисіль Віталій Анатолійович

Регіональна політика України в умовах воєнного стану: аналіз дослідницького дискурсу

УДК 332.14

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-1.8>

Кисіль Віталій Анатолійович
аспірант кафедри політології
та міжнародних відносин
Маріупольського державного
університету
вул. Преображенська, 6, Київ, Україна
ORCID: 0009-0001-8009-8276

Стаття присвячена аналізу стану наукової розробки проблеми реалізації регіональної політики в Україні періоду дії особливого правового режиму. Підкреслюється той факт, що проблема почала привертати увагу вчених ще в ході розгортання реформи децентралізації публічної влади, яка в часі збіглася з початком гібридної війни РФ проти України. Метою публікації є огляд наукової літератури, що стосується питань трансформації органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. Теоретико-методологічною основою дослідження став комплекс інструментів аналітико-синтетичного опрацювання інформації. Акцентується увага на різниці підходів до студіювання теми українськими та закордонними дослідниками – перші зосереджувалися переважно на розробці проблем нормативно-правового забезпечення діяльності місцевих адміністрацій в умовах воєнного стану, а другі будували свої розвідки навколо конкретних кейсів функціонування окремих локальних органів публічної влади (зокрема, на прикладі Запоріжжя, Одеси, Львова, Києва тощо). Автор звертає також увагу на недостатній ступінь розробки саме політологічних аспектів діяльності органів місцевого самоврядування, в той час як з точки історико-правової та економічної науки проблеми децентралізації публічної влади опрацьовані як на рівні статейного матеріалу, так і монографічних та дисертаційних досліджень. У висновках автор наголошує, що студії вітчизняних дослідників часто носять прикладний характер і виконують роль наукового супроводу окремих законодавчих ініціатив у сфері місцевого самоврядування. Натомість, праці закордонних вчених приділяють більше уваги проблемі реєстрації результатів діяльності органів публічної влади суспільною думкою. Методологічною основою для подібних студій часто стають результати польових досліджень у формі інтерв'ю з представниками громади. Водночас, проблема репрезентативності подібних опрацювань залишається під питанням та цілком залежить від концепції вибірки, що була застосована автором. Серед загальних проблем, що потребують більш детального дослідження у перспективі було виділено питання громадської участі у вирішенні питань, що постають перед органами місцевого самоврядування в умовах російської агресії; комунікаційні аспекти діяльності громад тимчасово окупованих територій; проблеми та конкретні стратегії деокупації та поствоєнного відновлення тощо.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, регіональна політика, воєнний стан, особливий правовий режим, військово-цивільна адміністрація, децентралізація, реформи.

Вступ. Масштабна реформа децентралізації публічної влади, яка була розгорнута в Україні майже одночасно з початком гібридної агресії Російської Федерації практично одразу привернула до себе увагу вітчизняних та закордонних дослідників. Серед українських науковців проблемою трансформації органів місцевого самоврядування в умовах особливого правового режиму цікавилися, перш за все, правники, економісти та історики. Політологічна наука досі займає виразно периферійне місце у дослідженні означеної проблематики і, тим не менш, з огляду на значний комплекс наукової літератури, дотичної проблем регіональної політики в Україні, постала нагальна необхідність критичного узагальнення наявного масиву знань та виділення проблем, що потребують більш глибоких студій.

Відзначимо, що аналіз стану наукової розробки проблем трансформації регіонального управління в Україні знайшов відображення лише у рамках відповідних розділів дисертаційних досліджень, що торкаються теми, а також вступних розділів монографічних праць, серед яких особливо варто виділити ґрунтовне опрацювання Василя Керець-

мана [4]. Подібний підхід також продемонстровано у працях Дмитра Кругляка, Олеси Ременяк, Петра Чорнописького та Дмитра Кузьменко [6; 7; 12; 17]. Однак згадані автори не акцентували увагу на аналізі суто політологічних аспектів проблеми.

Мета та завдання. Метою пропонованої публікації є комплексний аналіз стану наукової розробки проблеми трансформації органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану, що передбачає вирішення наступних дослідницьких завдань: охарактеризувати масив вітчизняної та закордонної літератури дотичної до проблеми; виділити окремі аспекти проблеми, що потребують предметного дослідження українською політичною наукою.

Методи дослідження. З огляду на історіографічний характер статті основою методологічного інструментарію дослідження стали методи аналітико-синтетичної обробки інформації, які є традиційним та найбільш поширеним засобом аналізу наукових публікацій. Серед окремих інструментів аналітико-синтетичної обробки зроблено наголос на предметизуванні та реферуванні наукових

текстів, а також на проведенні контент-аналізу, як методу кількісно-якісного дослідження.

Результати. Із зрозумілих причин тематика роботи органів місцевого самоврядування в умовах війни до 2014 року майже не була присутньою у науковому полі, з огляду на відсутність прецедентів, що спонукали б дослідників звертатися до цієї проблематики. Натомість, з розгортанням військового протистояння на Сході України протягом 2014–2022 рр. спостерігається вибух інтересу до проблематики, пов'язаної, перш за все, з роботою військово-цивільних адміністрацій. Так, Дмитро Кузьменко опрацював нормативно-правове забезпечення діяльності ВЦА на Сході України, розглянувши проблему як в історичному, так і в компаративному контексті. Однак, підкреслимо, що порівняльний аналіз, проведений Кузьменко, практично не виходив за межі пострадянського простору. Приклади Ізраїлю та Хорватії присутні у дисертаційному дослідженні лише на маргінесі [7; 8].

Розробка проблем функціонування органів публічної влади в умовах воєнного стану належить до профілю діяльності Національного інституту стратегічних досліджень, який підготував низку аналітичних матеріалів за означеною темою. Особливо необхідно виділити аналітичні доповіді, економіста В'ячеслава Потапенко. Звертаємо увагу, що автор концентрується не на діяльності територіальних громад Донецької та Луганської областей, що були ареною російсько-українського військового конфлікту ще з 2014 року, а аналізує досвід громад, що працюють у тилу – Дніпропетровщини та Львівщини. З деокупованих територій В. Потапенко зосереджується лише на територіях Херсонської області, детально спиняючись на таких питаннях, як функціонування ВЦА, протидія колабораціонізму, економічне відновлення тощо [10].

У 2023 році була опублікована аналітична доповідь Потапенко, що стосувалася виключно проблем публічного управління деокупованими територіями – проблема була розглянута економістом на прикладі Харківщини та Херсонщини. Зокрема, значна частина доповіді була присвячена розробці державних програм управління та відновлення деокупованих районів Сходу та Півдня України. Потапенко підкреслює, що процес деокупації докорінно змінює територіальну громаду, через трансформацій місцевих еліт, адже велика частина депутатів, що залишилися на окупованих території потім виїхали до країни-агресора, що призвело до «зміни соціальної тканини» регіону. Таким чином, за висновками В. Потапенко, відновлювати після деокупації треба не тільки соціальну інфраструктуру, а фактично заново вибудовувати вертикаль взаємовідносин між центральною владою та місцевим населенням. Тож Потапенко вважає, що процеси економічного, соціального та культурного від-

новлення мають йти не почергово, а паралельно, що забезпечує більш комплексну та швидку інтеграцію деокупованих територіальних громад у цілісну систему публічної влади в Україні [15].

Існує досить великий масив публікацій у науковій періодиці, присвячених загальним питанням функціонування органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану, проте основним недоліком, притаманним більшій частині подібних праць є практика реферування законодавчих положень без аналізу проблем їх реалізації на місцях, висвітленні окремих проблемних кейсів. Прикладом подібних публікацій є стаття А. Миколюка. Досить детально вчений аналізує законопроект «Про народовладдя на рівні місцевого самоврядування», який вважає вдалим прикладом продовження політики реалізації децентралізації влади в умовах війни. Натомість, звертаючи увагу на згуртованість та мобілізацію українського суспільства у перші дні війни, А. Миколюк робить висновок, що органам місцевого самоврядування дозволила оперативно трансформуватися практика протидії епідемії коронавірусу, що, однак, не аргументовано відповідним чином [9].

Більш предметно звернулася до проблеми діяльності публічної влади в умовах військового протистояння Євгенія Дуліба, акцентуючи увагу на функціонування військово-цивільних адміністрацій та наводячи приклади окремих кейсів на місцях (Київська, Житомирська області). Серед позитивних моментів публікації необхідно відзначити увагу авторки до процесів трансформації органів місцевого самоврядування на Сході України протягом 2014-2015 рр. Дослідниця також висвітлила існуючу проблему колізій у нормативно-правовому забезпеченні діяльності ВЦА та традиційних органів місцевого самоврядування [3].

Звертаємо увагу на нестачу досліджень, які б торкалися конкретних прикладів діяльності органів регіональної влади в умовах військового конфлікту. Серед нечисленних прикладів подібних студій варто відзначити статтю А. Француза, який концентрується на критичному аналізі досвіду органів самоврядування Києва та Київської області. Автор публікації констатує, що спеціальний статус столиці України недостатньо врегульований з точки зору нормативних документів, а ті що існують – вимагають ґрунтовного перегляду [16].

Одним із наслідків запровадження режиму воєнного стану в Україні є можливість обмеження окремих конституційних прав людини. Тематика нормативного врегулювання цього питання на рівні органів місцевого самоврядування знайшла своє відображення у цілій низці праць, серед яких виділимо студії правників Юрія Рижук, Михайла Баймуратова, Бориса Кофмана.

Зокрема, Ю. Рижук окреслює роль органів місцевого самоврядування у забезпеченні дотри-

мання прав людини. Окремим аспектом також розглядаються права ВПО. Вчений пропонує ряд ключових напрямків, на яких має бути сконцентрована увага інституцій публічної влади на місцях, а саме права на соціальний захист, житло та безпеку. Поряд із цим необхідно наголосити, що розвідка Ю. Рижука не виходить за межі звичайного реферування основних положень українського законодавства [13].

Значно більш інформативною у контексті ілюстрації викладу конкретними прикладами виглядає стаття М. Баймуратова та Б. Кофмана. Автори публікації звертають увагу на приклади залучення громади до збройного спротиву військам РФ та підкреслюють той факт, що в основі дій агресора лежить нехтування правовим статусом органів місцевого самоврядування, що особливо помітно на прикладі таких міст як Херсон, Бердянськ, Мелітополь тощо. Натомість, відзначимо, що дослідники не аналізували у цьому контексті куди більш ілюстративні кейси Донеччини та Луганщини, обмежуючись лише періодом після 24 лютого 2022 року, тоді як окупаційні адміністрації Сходу України мають куди більш глибоку історію [1].

Питанню визначенню ролі громад у процесі поствоєнного відновлення була присвячена розвідка Ігоря Пирого. Автор звертає увагу на позитивні для територіальних громад наслідки дії воєнного стану, що виявляється у зміцненні самостійності органів місцевого самоврядування, підвищенні ініціативності місцевого населення. Водночас, Пирого вважає, що територіальні громади мають більш активно залучатися до процесу перерозподілу коштів від іноземних донорів, які осідають у центрі. Дослідник припускає, що залучення іноземних інвестицій дозволить громадам більш ефективно працювати в умовах війни, адже процес відновлення має бути запущений вже зараз [11].

Тему економічного розвитку територіальних громад в умовах дії воєнного стану продовжила ще одна ужгородська дослідниця – Наталія Карецман. На думку вченої, після 24 лютого 2022 року активно почався пошук нових шляхів економічно-стратегічного управління діяльністю громад і на думку Карецман, це неможливо без попереднього ґрунтовного аналізу існуючого соціально-економічного стану, з урахуванням реальних внутрішніх та зовнішніх викликів. Підкреслимо, що дисертаційне дослідження Н. Карецман цікавить нас лише у контексті загальних проблем функціонування органів місцевого самоврядування в умовах війни, оскільки авторка пропонує рішення на прикладі Закарпаття – регіону, рівень залучення якого до військового протистояння з РФ мінімальний у порівнянні з Донеччиною [5].

У площині теоретичних положень також розглядала проблему залучення економічного потенціалу територіальних громад Наталія Струк. Осо-

бливу увагу дослідниця звернула на проблему формування місцевих бюджетів під час війни, та можливості їх використання за секторами економіки. Підкреслимо, що Н. Струк обмежилася у своїй характеристиці бюджетних спроможностей громад лише 2022 роком, уклавши власний топ-10 найбільш ефективних регіональних економік України [14].

Тематику розвитку економічного потенціалу регіонів в умовах воєнного стану аналізував також Олександр Дорофєєв, стаття якого ще більше зміщує фокус уваги у практичну площину – вчений розглянув проблему місцевого бюджетування в умовах війни на мікрорівні, визначаючи в якості прикладу Котелевську селищну раду. Дорофєєва також цікавило питання ініціативності депутатів-мажоритарників у контексті захисту економічних інтересів громад, які вони представляють на державному рівні. Таким чином, публікація Олександра Дорофєєва є позитивним прикладом якісно нового типу досліджень, що концентруються на проблемі неформальних політичних зв'язків та їх ролі у прийнятті рішень [2].

Тяжіння дослідників діяльності органів публічної влади на місцях до введення в обіг термінологічних неологізмів знайшло своє відображення у розвідці Костянтина та Олексія Мезенцевих, які торкнулися теми так званого «урбіциду» у процесі триваючої війни. Дослідники спираються на міждисциплінарну методологію, яка передбачає застосування політологічного, соціологічного та географічного інструментарію для з'ясування такого явища як знищення міст не тільки у значенні фізичного стирання міського простору, але й у спотворенні обличчя міської влади шляхом створення окупаційних адміністрацій, які намагаються зберегти ілюзорність спадковості між українською та російською адміністрацією задля підтримки лояльності тих містян, що залишилися в окупації. Зокрема, під час проведення дослідження К. та О. Мезенцеви спиралися на інтерв'ю трьох мешканців Маріуполя та колишніх резидентів ще кількох міст тимчасово окупованих територій – Донецька, Макіївки, Луганська, Ясинуватої, Горлівки, Єнакієво, Торезу, Євпаторії та інших [21].

На фоні загальної одноманітності підходів вітчизняної історіографії вигідно вирізняються студії закордонних дослідників, що демонструють широкий плюралізм та оригінальність в окресленні тематики досліджень. Згадана вище проблематика бюджетування на місцевому рівні в умовах військового конфлікту знайшла своє відображення у публікації німецької політологині Софі Шмейн. Авторка винесла до заголовку статті терміносполучення «міська демократія», оскільки її, перш за все, цікавила участь звичайних містян у процесі прийняття рішень на рівні громади та проблеми комунікації між міською владою та населенням.

Відзначимо, що як і переважна більшість закордонних дослідників С. Шмейн не розглядала конкретні кейси прифронтових міст – в центрі її уваги були Київ, Львів та Дніпро. Авторка підкреслювала, що вченим, які прагнуть зрозуміти як відбувається процес комунікації між владою та громадою, необхідно зосередитися на студіюванні мікропрактик – тобто прикладів окремих міст і навіть селищ. Це досить незвична позиція для зарубіжної політологічної науки, що прагне до широких теоретичних узагальнень. Цікаво, що у методологічному плані дослідниця приділяє першорядне значення методу інтерв'ювання та чіткому окресленню вибірки респондентів з числа містян [24].

Соціологічні методи також стали основою для дослідження німкені Хельги Арендс. Вчена апелює до такого абстрактного поняття як довіра громади до влади, аналізуючи цю змінну співвідносно до поступу реформи децентралізації в Україні. Х. Арендс робить висновок, що новосформовані органи публічної влади на місцях з розширеним колом повноважень користуються значно більшою довірою громадян і це поширюється навіть на військово-цивільні адміністрації на Сході України. Серед факторів що впливали на зростання довіри до місцевої влади Арендс на перший план виносить участь громадян у формуванні бюджету громади.

В якості ілюстративних прикладів німецька соціологиня наводить відомості щодо рекордного зростання підтримки органів місцевого самоврядування з боку населення у період повномасштабної агресії Російської Федерації. Х. Арендс вважає, що успішність та темпи поствоєнного відновлення значною мірою залежать від процесів перезавантаження влади які вже відбулися і які можливі у майбутньому. Українська модель децентралізації є гарним прикладом для країн з перехідною економікою, які потребують стабілізації (наприклад, Афганістану) [18].

Загалом, тема участі органів місцевого самоврядування у післявоєнному відновленні регіонів цікавить закордонних дослідників значно менше, ніж вітчизняних політологів, проте окремі приклади подібних студій все ж варто згадати. Так, американець Роджер Мейерсон прямо вказував на важливість ролі місцевих політичних лідерів у післявоєнному відновленні, яку вони вже продемонстрували під час опору російській агресії протягом 2022 року. Мейерсон повторює досить популярні у західній політичній науці тези про те, що невдала організація протидії гібридній агресії РФ у 2014 році тісно пов'язана з централізацією влади за старим радянським зв'язком. У 2022 році ефект був абсолютно протилежним – українці об'єдналися не тільки навколо президента Зеленського у Києві, але й навколо своїх мерів у регіонах. Таке ж об'єднання, за переконанням Р. Мейерсона буде і після завершення війни, коли громада мобі-

лізується для відновлення інфраструктури та економіки у регіонах [22].

Австралійський політолог Елліот Долан-Еванс зосередився на висвітленні реформи децентралізації управління в Україні, проте розглянув тему у тісному взаємозв'язку з процесом розгортання російсько-української гібридної війни на Сході України. Автор вважає, що саме передача частини повноважень на місця стала одним з факторів посилення відцентрових тенденцій на Донбасі.

Долан-Еванс різко критично оцінює процес реформ в умовах ескалації конфлікту, критикуючи українську владу за популістські обіцянки послаблення олігархічного впливу на процес прийняття рішень та розширення прав та можливостей активних представників громади. Австралійський вчений дійшов до висновку, що реформа мала абсолютно інший ефект у порівнянні з тим, чого очікувало суспільство – олігархічні еліти навпаки розширили свої повноваження, а вразливі прошарки населення опинилися на межі маргіналізації. Підкреслимо, що в основі напрацювань Е. Долана-Еванса лежать польові дослідження – інтерв'ю як з пересічними українцями, так і з представниками органів місцевого самоврядування. Проте, жодного інтерв'ю не було записано безпосередньо на Сході України – найближчою точкою до лінії зіткнення, де побував дослідник, стало Запоріжжя [19].

Схожі тенденції до висвітлення теми можна було побачити ще у розвідці канадської політологині Маргеріт Марлін, яка була опублікована у самий розпал реформи органів місцевого самоврядування в Україні. Марлін була добре обізнана з процесом розвитку військового протистояння на Донбасі, оскільки двічі виступала з експертними доповіді на тему Мінських угод перед канадським урядом. Тим не менш, канадська дослідниця продемонструвала нездатність західних науковців розділяти реформи децентралізації управління та тези про федералізацію України, які звучали на мінських переговорах у 2014–2015 рр. Ці два, абсолютно різних та нічим не пов'язаних концепти у статті Марлін стали одним цілим, єдино вірним шляхом до мирного врегулювання конфлікту на Сході України. Канадська авторка вдається також до абсолютно невдалих порівнянь України з Бельгією та Іспанією, оскільки там жодною мірою не враховується чинник третьої сили, яка й провокувала збройне протистояння [20].

Через кілька років однозначну відповідь на питання щодо зв'язку адміністративно-територіальної реформи та гібридної війни спробував дати італієць Франческо Палермо. Вчений вважав політичну нестабільність на Сході та Півдні України прямим наслідком тривалого нехтування реформами державного управління та обмеження повноважень органів місцевого самоврядування. Палермо, звичайно, не став заперечувати

російського фактору у посиленні протистояння на Донбасі, але вирішальну негативну роль все ж віддавав пасивності українського уряду, який «27 років закривав очі на територіальне питання». Італійський політолог підсумовував, що український політикум вбачав у децентралізації причину конфлікту, проте насправді вона була у затягуванні початку реформ. Варто наголосити, що погляди Марлін та Палермо на проблему виразно залежать від російських пропагандистських наративів, проте ці дослідження є ілюстративними прикладами рецепції української реформи органів публічного управління на Заході [23].

Висновки. Підсумовуючи огляд праць, присвячених проблемі реалізації регіональної політики в умовах воєнного стану, відзначимо стійку увагу дослідників до тематики законодавчих ініціатив, що існують у цій площині. Окремі публікації навіть можна вважати такими, що супроводжують процес проведення окремих законопроектів – наприклад, згадана нами і неодноразово цитована іншими вченими стаття А. Миколюка. На противагу стійкому інтересу до проблематики нормативно-правового врегулювання діяльності органів публічної влади на місцях під час військового протистояння з РФ, відзначимо відносну периферійність студій конкретного характеру, що звертаються до теми аналізу процесу прийняття рішень, функціонування окремих структур в органах місцевого самоврядування, ВЦА тощо. Окреслюючи основні проблеми, що підіймалися закордонними політологами, варто наголосити на тому факті, що на противагу українським вченим, західні дослідники віддають перевагу студіюванню конкретних мікро-прикладів функціонування органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану, акцентують увагу на важливості використання матеріалів польових досліджень (інтерв'ю) тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баймуратов М., Кофман Б. Роль органів місцевого самоврядування України в сфері захисту прав людини в період воєнного стану: до формування практично-компетентної парадигми. *Незалежність України: права людини та національна безпека*: збірник матеріалів Другої міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 20 травня 2022 року) / упоряд. Л. В. Ярмол. Львів: Галицька видавнича спілка, 2022. С. 83–89.
2. Дорофєєв О.В., Дубинка О.М. Особливості функціонування та потенціал місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2023. № 1–2. С. 99–104.
3. Дуліба Є. Особливості організації діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування під час воєнного стану. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. № 4 (32). С. 46–55.
4. Керецман В.Ю. Державне регулювання розвитку регіонів в Україні: теорія і практика. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2019. 512 с.
5. Керецман Н.І. Організаційно-економічні засади розвитку територіальних громад регіону в умовах сучасних викликів воєнного стану: дис. ... на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» (05 – Соціальні та поведінкові науки). Ужгород, 2023. 253 с.
6. Кругляк Д.М. Становлення та розвиток інституту місцевого самоврядування в Україні (1990–2020 рр.): історичний аспект: дис. ... на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія». Київ, 2020. 219 с.
7. Кузьменко Д.О. Адміністративно-правове регулювання діяльності органів публічної адміністрації в зоні проведення операції об'єднаних сил: дис. ... канд. юр. наук: 12.00.07. Київ, 2020. 185 с.
8. Кузьменко Д.О. Адміністративно-правове регулювання діяльності органів публічної адміністрації в зоні проведення військової операції в Україні: історичний аспект. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 3. С. 131–137.
9. Миколюк А.В. Робота органів місцевого самоврядування під час воєнного стану. *Таврійський науковий вісник*. 2022. № 2. С. 67–73.
10. Місцеве самоврядування як чинник стійкості тилу: аналіт. доп. / за ред. В.Г. Потапенка. Київ: НІСД, 2023. 54 с.
11. Пирого І.С., Пирого М.І. Роль місцевого самоврядування у відбудові в умовах воєнного часу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 77. Ч. 1. С. 117–123.
12. Ременяк О.В. Децентралізація публічної влади в правовій теорії та державотворчій практиці: дис. ... канд. юр. наук: 12.00.01. Львів, 2019. 210 с.
13. Рижук Ю.М. Забезпечення органами місцевого самоврядування прав людини в умовах воєнного стану. *Київський часопис права*. 2022. № 4. С. 25–30.
14. Струк Н.П. Особливості забезпечення економічної спроможності територіальних громад України в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 7. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-05-01>.
15. Управління деокупованими територіями Харківської та Херсонської областей: досвід першого року: аналіт. доп. / ред. В.Г. Потапенко. Київ: НІСД, 2023. 48 с.
16. Француз А.Й. Функціонування органів місцевого самоврядування під час правового режиму воєнного стану в місті Києві. *Legal Bulletin*. 2023. № 2(8). С. 46–50.
17. Чернописький П.Б. Децентралізація влади в Україні: конституційно-правовий аспект: дис. ... канд. юр. наук: 12.00.02. Харків, 2018. 235 с.
18. Arends H., Brik T., Herrmann B., Roesel F. Decentralization and trust in government: Quasi-experimental evidence from Ukraine. *Journal of Comparative Economics*. 2023. № 51. P. 1356–1365.
19. Dolan-Evans E. Devolution or Decapitation? Decentralization During Conflict in Ukraine. *Journal of Intervention and Statebuilding*. 2023. Vol. 17. Iss. 1. P. 16–38.
20. Marlin M. Concepts of «Decentralization» and «Federalization» in Ukraine: Political Signifiers or

Distinct Constitutionalist Approaches for Devolutionary Federalism? *Nationalism and Ethnic Politics*. 2016. Vol. 22. Iss. 3. P. 278–299.

21. Mezentsev K., Mezentsev O. War and the city: Lessons from urbicide in Ukraine. *Czasopismo Geograficzne*. 2022. № 93(3). P. 495–521.

22. Myerson R. Postwar reconstruction assistance and local governments in Ukraine. *Supporting Ukraine: More critical than ever* / eds. Y. Gorodnichenko, V. Rashkovan. London: CEPR Press, 2023. P. 81–84.

23. Palermo F. The Elephant in the Room: Ukraine between Decentralization and Conflict. *Ethnopolitics*. 2020. Vol. 19. Iss. 4. P. 369–382.

24. Schmäing S. Urban democracy in post-Maidan Ukraine: conflict and cooperation between citizens and local governments in participatory budgeting. *European Societies*. 2023. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14616696.2023.2183972>.

REFERENCES:

1. Arends, H., Brik, T., Herrmann, B., Roesel, F. (2023) Decentralization and trust in government: Quasi-experimental evidence from Ukraine. *Journal of Comparative Economics*, no. 51, pp. 1356–1365 [in English].

2. Baimuratov, M., Kofman, B. (2022) Rol orhaniv mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy v sferi zakhystu prav liudyny v period voiennoho stanu: do formuvannia prakseolohichno-kompetentnoi paradyhmy [The Role of Local Self-Government Bodies of Ukraine in the Protection of Human Rights during Martial Law: Towards the Formation of a Praxeological Competent Paradigm]. Yarmol, L.V. (ed.). (2022). *Nezalezhnist Ukrainy: prava liudyny ta natsionalna bezpeka: zbirnyk materialiv Druhoi mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Lviv, 20 travnia 2022 roku). Lviv: Halytska vydavnycha spilka, pp. 83–89 [in Ukrainian].

3. Chornopyskyi, P.B. (2018) Detsentralizatsiia vlady v Ukraini: konstytutsiino-pravovyi aspekt [Decentralization of power in Ukraine: the constitutional and legal aspect]: Dissertation for the degree of legal sciences, speciality 12.00.02 «Constitutional law; municipal law». Kharkiv [in Ukrainian].

4. Dolan-Evans, E. (2023) Devolution or Decapitation? Decentralization During Conflict in Ukraine. *Journal of Intervention and Statebuilding*, vol. 17, iss. 1, pp. 16–38 [in English].

5. Dorofiev, O.V., Dubynka, O.M. (2023) Osoblyvosti funktsionuvannia ta potentsial mistsevoho samovriaduvannia v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of functioning and potential of local self-government under martial law]. *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky ta prava*, no. 1–2, pp. 99–104 [in Ukrainian].

6. Duliba, Ye., (2022) Osoblyvosti orhanizatsii diialnosti mistsevykh orhaniv vykonavchoi vlady ta orhaniv mistsevoho samovriaduvannia pid chas voiennoho stanu [Peculiarities of organising the activities of local executive authorities and local self-government bodies during martial law]. *Aktualni problemy pravoznavstva*, no. 4 (32), pp. 46–55 [in Ukrainian].

7. Frantsuz, A.Y. (2023) Funktsionuvannia orhaniv mistsevoho samovriaduvannia pid chas pravovoho rezhymu voiennoho stanu v misti Kyievi [Functioning of local self-

government bodies during the legal regime of martial law in Kyiv]. *Legal Bulletin*, no. 2 (8), pp. 46–50 [in Ukrainian].

8. Keretsman, N.I. (2023) Orhanizatsiino-ekonomichni zasady rozvytku terytorialnykh hromad rehionu v umovakh suchasnykh vyklykiv voiennoho stanu [Organizational and economic foundations for the development of territorial communities in the region in the face of modern challenges of martial law]: Thesis for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 051 «Economy» (05 – Social and behavioral sciences). Uzhorod [in Ukrainian].

9. Keretsman, V.Yu. (2019) Derzhavne rehuliuвання rozvytku rehioniv v Ukraini: teoriia i praktyka [State regulation of regional development in Ukraine: theory and practice]. Uzhorod: TOV «RIK-U» [in Ukrainian].

10. Kruhliak, D.M. (2020) Stanovlennia ta rozvytok instytutu mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini (1990–2020 rr.): istorychnyi aspekt [Formation and development of the institute of local self-government in Ukraine (1990 – 2020): historical aspect]: The thesis for the PhD degree in the 03 «Humanities» field of knowledge, the 032 «History and archeology» specialty. Kyiv [in Ukrainian].

11. Kuzmenko, D.O. (2020) Administratyvno-pravove rehuliuвання diialnosti orhaniv publichnoi administratsii v zoni provedennia operatsii obiednanykh syl [Administrative and legal regulation of public administration bodies in the area of environmental protection]: The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of legal science on a specialty 12.00.07 – administrative law and process; finance law; information law. Dnipro [in Ukrainian].

12. Kuzmenko, D.O. (2020) Administratyvno-pravove rehuliuвання diialnosti orhaniv publichnoi administratsii v zoni provedennia viiskovoi operatsii v Ukraini: istorychnyi aspekt [Administrative and Legal Regulation of the Activities of Public Administration Bodies in the Area of Military Operation in Ukraine: Historical Aspect]. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*, iss. 3, pp. 131–137 [in Ukrainian].

13. Marlin, M. (2016). Concepts of «Decentralization» and «Federalization» in Ukraine: Political Signifiers or Distinct Constitutionalist Approaches for Devolutionary Federalism? *Nationalism and Ethnic Politics*, vol. 22, iss. 3, pp. 278–299 [in English].

14. Mezentsev, K., Mezentsev, O. (2022) War and the city: Lessons from urbicide in Ukraine. *Czasopismo Geograficzne*, no. 93 (3), pp. 495–521 [in English].

15. Myerson, R. (2023) Postwar reconstruction assistance and local governments in Ukraine. Y., Gorodnichenko, V., Rashkovan. (Eds.). (2023). *Supporting Ukraine: More critical than ever*. London: CEPR Press, pp. 81–84 [in English].

16. Mykoliuk, A.V. (2022) Robota orhaniv mistsevoho samovriaduvannia pid chas voiennoho stanu [Work of local self-government bodies during martial law]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk*, no. 2, pp. 67–73 [in Ukrainian].

17. Palermo, F. (2020) The Elephant in the Room: Ukraine between Decentralization and Conflict. *Ethnopolitics*, vol. 19, iss. 4, pp. 369–382 [in English].

18. Potapenko, V.H. (ed.). (2023). Mistseve samovriaduvannia yak chynnyk stiikosti tylu: analit. dop. [Local Self-Government as a Factor of Home Front Resilience: Analytical Report]. Kyiv: NISD [in Ukrainian].

19. Potapenko, V.H. (ed.). (2023). Upravlinnia deokupovanyimi terytoriiamy Kharkivskoi ta Khersonskoi oblasti: dosvid pershoho roku: analit. dop. [Management of the de-occupied territories of Kharkiv and Kherson regions: experience of the first year: analytical report]. Kyiv: NISD [in Ukrainian].

20. Pyroha, I.S., Pyroha, M.I. (2023) Rol mistsevoho samovriaduvannia u vidbudovi v umovakh voiennoho chasu [The role of local government in wartime reconstruction]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo*, iss. 77, part 1, pp. 117–123 [in Ukrainian].

21. Remeniak, O.V. (2019) Detsentralizatsiia publichnoi vlady v pravovii teorii ta derzhavotvorchii praktytsi [Decentralisation of the public authority in the legal theory and state-building practice]: Thesis for the Candidate of Law Degree in Specialty 12.00.01 «Theory and History of State and Law; History of Political and Legal scholars». Lviv [in Ukrainian].

22. Ryzhuk, Yu.M. (2022) Zabezpechennia orhanamy mistsevoho samovriaduvannia prav liudyny v umovakh voiennoho stanu [Ensuring human rights by local governments under martial law]. *Kyivskiy chasopys prava*, no. 4, pp. 25–30 [in Ukrainian].

23. Schmäing, S. (2023) Urban democracy in post-Maidan Ukraine: conflict and cooperation between citizens and local governments in participatory budgeting. *European Societies*. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14616696.2023.2183972> [in English].

24. Struk, N.P. (2023) Osoblyvosti zabezpechennia ekonomichnoi spromozhnosti terytorialnykh hromad Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of Ensuring the Economic Capacity of Territorial Communities of Ukraine under Martial Law]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: ekonomika ta upravlinnia*, no. 7. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-05-01> [in Ukrainian].

Regional policy of Ukraine under martial law: analysis of research discourse

Kysil Vitalii Anatoliiovych

Postgraduate Student at the Department of Political Science and International Relations
Mariupol State University
Preobrazhenska str., 6, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0009-0001-8009-8276

The article is devoted to the analysis of the scientific development of the problem of implementation of regional policy in Ukraine during the period of the special legal regime. The author emphasizes the fact that the problem began to attract the attention of scholars as early as in the course of the decentralisation reform of public authorities, which coincided with the beginning of the Russian hybrid war against Ukraine. The purpose of the paper is to review the scientific literature on the transformation of local self-government bodies under martial law. The theoretical and methodological basis of the study is a set of tools for analytical and synthetic processing of information. The author focuses on the difference in approaches to the study of the topic by Ukrainian and foreign researchers – the former focused mainly on the development of problems of regulatory and legal support for the activities of local administrations under martial law, while the latter built their research around specific cases of functioning of individual local public authorities (in particular, on the example of Zaporizhzhia, Odesa, Lviv, Kyiv, etc.) The author also draws attention to the insufficient degree of development of the political science aspects of local self-government, while from the point of view of historical, legal and economic science, the problems of decentralisation of public power have been studied both at the level of articles and monographs and dissertations. The author concludes that the studies of domestic researchers are often of an applied nature and serve as scientific support for certain legislative initiatives in the field of local self-government. Instead, the works of foreign scholars pay more attention to the problem of public opinion reception of the results of public authorities' activities. The methodological basis for such studies is often the results of field research in the form of interviews with community representatives. At the same time, the problem of the representativeness of such studies remains in question and depends entirely on the sampling concept used by the author. Among the general problems that require more detailed research in the future are the issues of public participation in addressing the issues faced by local governments in the context of Russian aggression; communication aspects of the activities of communities in the temporarily occupied territories; problems and specific strategies for de-occupation and post-war recovery, etc.

Key words: local self-government bodies, regional policy, martial law, special legal regime, civil-military administration, decentralisation, reforms.